

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku

LGD-40101-002-04/2013
P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 „Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych”.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Andrzej Kaczyński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84836 z 14 marca 2013 r., 2. Krzysztof Holli, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86459 z 17 kwietnia 2013 r., 3. Kamil Urzędowski, doradca ekonomiczny, legitymacja służbowa nr 11954. <p style="text-align: right;">(dowód: akta kontroli str. 1-4)</p>
Jednostka kontrolowana	Gminne Przedsiębiorstwo Remontowo-Usługowe Sp. z o.o. w Sławkach, Sławki 1A, 83-314 Somonino (dalej: „Spółka”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mirosław Myszk, Prezes Zarządu Spółki. <p style="text-align: right;">(dowód: akta kontroli str. 5-12)</p>

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie¹ działalność Spółki w latach 2011-2012 w zakresie ewidencjonowania osadów ściekowych, realizacji obowiązków sprawozdawczych, dotyczących danych o komunalnych osadach ściekowych, postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni ścieków oraz zagospodarowania osadów ściekowych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Negatywną ocenę uzasadnia:

- prowadzenie przez Spółkę w latach 2011-2012 gospodarki odpadami w zakresie wytwarzania skratek, zawartości piaskowników i ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych oraz odpadów pod nazwą „tłuszcze i oleje z separacji” niezgodnie z informacją z 3 marca 2010 r. o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania nimi, złożoną Staroście Kartuskiemu,
- nieprowadzenie w okresie od stycznia do maja 2011 r. ewidencji wytworzonych komunalnych osadów ściekowych oraz (poza jednym przypadkiem) ewidencji przekazania odpadu na obowiązujących kartach ewidencyjnych,
- nieprawidłowe ewidencjonowanie masy wytworzonych osadów w kartach ewidencji komunalnych osadów ściekowych,
- podawanie nieprawidłowych danych w przekazywanych Marszałkowi Województwa Pomorskiego zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych za lata 2011 i 2012,
- nieprzekazanie do Marszałka Województwa Pomorskiego zbiorczego zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za 2010 r.,
- nieprawidłowe pobieranie próbek osadów ściekowych do badań laboratoryjnych,
- niezwyfikowanie jednej z wystawionych przez Spółkę kart przekazania osadu po jej odesłaniu przez odbiorcę osadów,

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

- przekazywanie odpadów zaklasyfikowanych jako tłuszcze i oleje z separacji podmiotowi, który nie posiadał zezwolenia na zbieranie i transport tych odpadów,
- nieprawidłowe pobieranie próbek gruntu do badań laboratoryjnych,
- niezweryfikowanie i przyjęcie otrzymanej dokumentacji z trzech badań próbek gruntu, zawierających nieprawidłowe informacje, dotyczące metody tych badań,
- nieprzekazywanie dysponentom gruntów, którym dostarczono osady wytworzone w oczyszczalni wyników badań tych osadów,
- nieprawidłowe określenie w umowie z odbiorcą osadów dawki tego osadu możliwej do zastosowania na gruncie,
- sporządzenie zawierających nieprawidłowe dane: karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych i kart przekazania odpadu – po przekazaniu osadu jednemu z jego odbiorców (w kartach wskazano tylko jedną działkę, podczas gdy osad zastosowano na dwóch działkach),
- brak nadzoru nad prawidłowym zastosowaniem osadów na części działek, na których zastosowano osady wytworzone w oczyszczalni.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych

Opis stanu faktycznego

1.1. Spółka eksploatowała oczyszczalnię ścieków w Sławkach (dalej: „oczyszczalnia”).

Spółka 3 marca 2010 r. przedłożyła, zgodnie z wymogiem określonym w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach² (dalej: „ustawa o odpadach”), Staroście Kartuskiemu informację o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami (dalej: „Informacja z 3 marca 2010 r.”), zawierającą m.in. dane o wytworzonych w ciągu roku odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami w oczyszczalni. Starosta Kartuski przyjął ww. Informację jako prawidłowo złożoną, odpowiadającą wymogom art. 24 ust. 4 ustawy o odpadach i nie wniósł sprzeciwu.

W ww. Informacji Spółka określiła następujące rodzaje i ilości odpadów wytwarzanych w ciągu roku w wyniku eksploatacji oczyszczalni oraz sposób ich magazynowania:

- skratki o kodzie 19 08 01 – 11,00 Mg/rok (magazynowane na terenie oczyszczalni w kontenerze o poj. 1,1 m³),
- zawartość piaskowników o kodzie 19 08 02 – 18,00 Mg/rok (magazynowane na terenie oczyszczalni w kontenerze o poj. 1,1 m³),
- ustabilizowane komunalne osady ściekowe o kodzie 19 08 05 – 180,00 Mg/rok (magazynowane na terenie oczyszczalni na składowisku osadu o szczelnej nawierzchni betonowej).

(dowód: akta kontroli str. 27-36, 439-440)

1.2. Prowadzona przez Spółkę w latach 2011 (od czerwca) i 2012 ewidencja osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków (karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych i karty przekazania odpadu) zawierała (za wyjątkiem karty przekazania odpadu nr 1 z 30 kwietnia 2011 r.) wszystkie wymagane informacje, przewidziane w formularzach nr 2 i 5 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów

² Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 ze zm. – uchylona z dniem 23 stycznia 2013 r. przez ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21).

stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów³ (dalej: „rozporządzenie w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów”).

(dowód: akta kontroli str. 37-49, 57-67, 73-76)

1.3. Ujęte przez Spółkę w kartach ewidencji komunalnych osadów ściekowych oraz w przesyłanych do Marszałka Województwa Pomorskiego zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych za 2011 r. i 2012 r. dane, dotyczące masy wytworzonych osadów ściekowych w oczyszczalni obejmowały w rzeczywistości dane, dotyczące masy zastosowanych (przekazanych) osadów, a dane, dotyczące składu i właściwości osadów komunalnych wykazane w ww. zestawieniach nie były zgodne ze sprawozdaniami z badań tych osadów.

Ww. zestawienia Spółka sporządzała zgodnie z wzorem, określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach⁴ (dalej: „rozporządzenie w sprawie zbiorczych zestawień”).

(dowód: akta kontroli str. 43-67, 133, 138-150)

W ww. zestawieniach za lata 2011-2012 Spółka wykazała, że osady ściekowe były stosowane na gruntach rolnych.

W 2011 r. i 2012 r. Spółka przekazała dysponentom gruntów rolnych – odpowiednio – 266 Mg i 285 Mg osadów ściekowych (masa wyliczona wg metody przyjętej przez Spółkę) z przeznaczeniem na cele rolnicze, rozumiane jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając uprawy przeznaczone do produkcji pasz.

Dane dotyczące powierzchni gruntu, na których zastosowano osady umieszczano na kartach ewidencji osadów (w pozycji powierzchnia zastosowania osadów).

We wszystkich umowach, dotyczących rolniczego zagospodarowania osadu ściekowego, zawartych z dysponentami gruntów, na których zastosowano osady w latach 2011-2012 nie określano powierzchni gruntów, na których miały być one zastosowane, na jakim gruncie (działki) zostaną zastosowane oraz czasu, po upływie którego ponownie będzie można zastosować osad na gruncie. Umowy nie zawierały również informacji o obowiązku badania gruntów przed zastosowaniem osadów oraz nie wskazywały podmiotu, który ma je wykonywać.

(dowód: akta kontroli str. 43, 56-57, 62-63, 72, 78, 138-150)

Zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za 2011 r. i 2012 r. Spółka przesłała Marszałkowi Województwa Pomorskiego w dniach – odpowiednio – 30 stycznia 2012 r. i 5 lutego 2013 r., tj. z zachowaniem terminu określonego w art. 37 ust. 3 ustawy o odpadach. Spółka nie sporządziła i nie przesłała Marszałkowi Województwa Pomorskiego zestawienia za 2010 r., pomimo takiego obowiązku określonego w art. 37 ust. 1 ustawy o odpadach.

(dowód: akta kontroli str. 138-150)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka w okresie od stycznia do maja 2011 r. nie prowadziła:
 - ewidencji wytworzonych komunalnych osadów ściekowych na kartach ewidencji komunalnych osadów ściekowych, tj. dokumencie, którego wzór określono w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów. W dokumentach Spółki za ww.

³ Dz. U. Nr 249, poz. 1673.

⁴ Dz. U. Nr 249, poz. 1674.

okres znajdują się jedynie informacje dotyczące wielkości składowanego osadu w poszczególnych miesiącach;

- poza jednym przypadkiem ewidencji przekazanych odpadów na kartach przekazania odpadu, tj. dokumencie, którego wzór określono w załączniku nr 5 do ww. rozporządzenia. Jedyna karta przekazania odpadu sporządzona przez Spółkę w tym okresie nie zawierała numeru rejestracyjnego pojazdu, tj. informacji wymaganej w ww. załączniku. Umieszczono również na niej nieprawidłowy kod odpadu (190006558 zamiast 19 08 05).

Pracownik Spółki, odpowiedzialny za prowadzenie w latach 2011-2012 dokumentacji związanej z ewidencją osadów wyjaśnił, że nie wiedział (do czerwca 2011 r.) o obowiązku prowadzenia kart ewidencji osadów oraz stosowania kart przekazania osadu według obowiązującego wzoru, a nikt z ówczesnego kierownictwa Spółki nie poinformował go o konieczności prowadzenia ewidencji według nowych przepisów. Niewłaściwy kod odpadu wpisał omyłkowo. Natomiast Prezes Zarządu Spółki (w okresie od 11.05.2010 r. do 10.05.2011 r.) wyjaśnił, że nie zdążył wprowadzić dokumentacji na potrzeby ewidencji odpadów według obowiązujących od 1 stycznia 2011 r. wzorów dokumentów.

(dowód: akta kontroli str. 13-15, 73-77, 268-276)

2. Spółka we wszystkich kartach ewidencji komunalnych osadów ściekowych oraz zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych sporządzonych za lata 2011-2012, niezgodnie z wzorami tych dokumentów określonymi – odpowiednio – w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów i załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie zbiorczych zestawień, nie wykazywała w rubryce „masa wytworzonych osadów” faktycznej masy takich osadów, a jedynie dane o masie osadów zastosowanych (przekazanych).

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił m.in., że brak pomiaru ilości wytworzonego osadu wiązał się z nieposiadaniem przez Spółkę wagi lub innego przyrządu pomiarowego, a od dotychczasowego szacunkowego sposobu ustalania ilości wytworzonego osadu Spółka odstąpiła z uwagi na niedokładność stosowanej metody (nieregularny kształt pryzmy osadu).

W ocenie NIK brak urządzeń wagowych nie zwalniał Spółki z obowiązku podawania w ww. kartach i zestawieniach faktycznej masy wytworzonych osadów.

(dowód: akta kontroli str. 268-274, 396-399)

3. W 2011 r. Spółka nie sporządziła zbiorczego zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za 2010 r., pomimo takiego obowiązku, wynikającego z art. 37 ust. 1 ustawy o odpadach.

Pracownik Spółki (specjalista ds. inwestycji, zamówień publicznych i obsługi klienta), odpowiedzialny za sporządzenie ww. zestawienia wyjaśnił, że wynikało to z jego niewiedzy o obowiązku jego sporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 134-137, 277-278)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Spółka wytworzyła w 2011 r. i 2012 r. odpady w ilości większej niż określona w Informacji z 3 marca 2010 r. (skratki: przekroczenie – odpowiednio – o 42% i o 114%, zawartość piaskowników: przekroczenie – odpowiednio – o 63% i o 133%, ustabilizowane komunalne osady ściekowe: przekroczenie – odpowiednio – o 48% i o 58%). Ponadto Spółka wytworzyła w tych latach odpady pod nazwą „tłuszcze i oleje z separacji” (kod 19 08 09) w łącznej ilości 3,2 Mg, których w ww. Informacji nie zgłosiła.

Z wyjaśnień Prezesa Zarządu Spółki wynika m.in., że zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów nie było spowodowane zmianą działalności, a brak w Informacji danych o wytwarzanych odpadach o kodzie 19 08 09 wynikał z błędu pracownika ją przygotowującego. Nie zmienia to jednak faktu, że w ww. okresie Spółka prowadziła gospodarkę odpadami w opisanym wyżej zakresie niezgodnie ze złożoną Informacją.

(dowód: akta kontroli str. 27-35, 79, 109, 396-399)

Informacje o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami, złożone na podstawie przepisów ustawy o odpadach utraciły ważność z dniem 23 stycznia 2013 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁵.

2. Przesłane przez Spółkę do Marszałka Województwa Pomorskiego zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za 2011 r. i 2012 r. zawierały następujące nieprawidłowości:

- w rubryce przeznaczonej na wskazanie numeru decyzji na wytwarzanie odpadów (Spółka takiej nie posiadała) Spółka podała numer pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie ścieków,
- w 10 na 15 wykazanych w zestawieniu za 2011 r. i wszystkich w zestawieniu za 2012 r. pozycjach, dotyczących składu i właściwości komunalnych osadów ściekowych Spółka podała nieprawidłowe (tj. niezgodne z wynikami badań laboratoryjnych) oznaczenia wartości tych pozycji,
- w zestawieniu za 2012 r. Spółka podała nieprawidłowe dane, dotyczące powierzchni zastosowania osadów (5 ha zamiast 35,2 ha) i dane, dotyczące obecności w osadzie bakterii z rodzaju Salmonella (Spółka wskazała, że bakterii tych niewyzolowano, podczas gdy w jednym z badań osadu przeprowadzonym w 2012 r. stwierdzono ich obecność).

Ww. zestawienia sporządził magazynier, brygadzysta oczyszczalni, a podpisał Prezes Zarządu Spółki, który wyjaśnił m.in., że:

- w zestawieniu za 2011 r. do obliczeń wartości składu i właściwości osadów przyjęto trzy badania osadów, z tego jedno z 2010 r., ponieważ na podstawie tego badania dokonano przekazania osadu i jego zastosowania w 2011 r.,
- w zestawieniu za 2012 r. uwzględniono w obliczeniach jedno z dwóch wykonanych badań w tym roku, ponieważ w jednym przypadku badanego osadu nie zastosowano w rolnictwie, a przekazano na składowisko odpadów w 2013 r.,
- nieprawidłowe dane dotyczące powierzchni, na której zastosowano osady wynikały z omyłki pracownika sporządzającego sprawozdanie,
- niewykazanie w zestawieniu za 2012 r. wykrycia w osadzie obecności bakterii z rodzaju Salmonella wynikało z faktu, że osadu nie zastosowano w 2012 r., lecz wywieziono na składowisko odpadów w 2013 r.

W trakcie kontroli NIK Spółka sporządziła i przekazała do Marszałka Województwa Pomorskiego korekty zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych za lata 2011 r. i 2012, obejmujące ww. pozycje tych zestawień.

(dowód: akta kontroli str. 138-235, 402-408, 449-462)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie⁶ działalność Spółki w latach 2011-2012 w zakresie ewidencjonowania osadów ściekowych oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych, dotyczących zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych.

⁵ Dz. U. z 2013 r., poz. 21.

⁶ Podobnie jak przy ocenie ogólnej, Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni

Opis stanu faktycznego

2.1. Dane w zakresie liczby mieszkańców, obsługiwanych przez oczyszczalnię prowadzoną przez Spółkę, ilości oczyszczonych ścieków komunalnych i kierunków zagospodarowania osadów w latach 2011-2012 przedstawia zestawienie:

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
1	Równoważna liczba mieszkańców (RLM ⁷) w aglomeracji - stan na 31 grudnia	9 591	7 580
1.1	RLM wg danych KZGW ⁸ z realizacji KPOŚK ⁹	9 258	9 258
2	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego - stan na 31 grudnia	8 648	8 722
3	liczba mieszkańców obsługiwanych przez labor asenizacyjny - stan na 31 grudnia	1 081	1 181
4	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku - w tys. m ³ /r.	408,9	460,2
4.1	- w tym ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi - w tys. m ³ /r.	2,7	3,1
5.	masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele*:	266	285
5.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich plodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	266	285
6	masa osadów przeliczona na suchą masę powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	45,33	47,46
6.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich plodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	45,33	47,46
7.1.	Wskaźnik masy osadów (mechanicznie odwodnionych) do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [5 : 4] w kg/m ³ :	0,65	0,62
7.2.	Wskaźnik masy osadów przeliczonych na suchą masę do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [6 : 4] w kg/m ³ :	0,11	0,10
7.3.	Średnie uwodnienie osadów po mechanicznym odwodnieniu w %:	83,9	85,3
8.	Masa magazynowanych osadów na terenie oczyszczalni na dzień 31 grudnia w Mg:	brak danych**	brak danych**

* liczona według metody przyjętej przez spółkę,

** oczyszczalnia nie jest wyposażona w wagę lub w przepływomierz do badania ilości wytwarzanego osadu – określenie masy magazynowanego osadu ściekowego na koniec roku było niemożliwe.

(dowód: akta kontroli str. 439-440)

2.2. W latach 2011-2012 Spółka nie posiadała urządzeń wagowych do kontroli wytwarzanych i przekazywanych osadów ściekowych (nie była do tego zobowiązana na podstawie obowiązujących przepisów)

(dowód: akta kontroli str. 396-399)

2.3. Wszystkie wytworzone przez Spółkę w latach 2011-2012 osady zostały ustabilizowane i poddane mechanicznemu odwadnianiu z udziałem poliektrolitu w celu poprawy skuteczności odwadniania. Postępowanie z osadami było zgodne z opracowaną instrukcją eksploatacji oczyszczalni ścieków, obejmującą m.in. charakterystykę obiektów oczyszczalni i zasady ich eksploatacji, instrukcję eksploatacji urządzeń, obowiązki obsługi oczyszczalni, kontrolę laboratoryjną procesów oczyszczania ścieków, organizację służby eksploatacyjnej, instrukcję bhp i przeciwpożarową¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 37-38, 279-335)

2.4. Osadów powstałych w oczyszczalni w latach 2011-2012 nie poddawano unieszkodliwianiu.

(dowód: akta kontroli str. 409-410)

2.5. W badanym okresie Spółka czasowo magazynowała osady na terenie oczyszczalni (utwardzony, zadaszony teren). Nie stwierdzono magazynowania osadu na składowisku osadu w oczyszczalni z przekroczeniem okresu, określonego w art. 63 ust.3 ustawy o odpadach (trzy lata).

⁷ Równoważna liczba mieszkańców – zgodnie z art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 ze zm.) za jednego równoważnego mieszkańca rozumie się ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych, wyrażony jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen w ilości 60 g tlenu na dobę.

⁸ Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej.

⁹ Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

¹⁰ Instrukcja opracowana dla oczyszczalni przez BPT EcoTech w Gdańsku w grudniu 2009 r.

(dowód: akta kontroli str. 273-274, 279-292)

2.6. Obciążenie oczyszczalni, wyrażone równoważną liczbą mieszkańców, wynosiło według stanu na 31 grudnia 2011 r. i 2012 r. (odpowiednio) 9.591 i 7.580 – Spółka była zobowiązana, zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych¹¹ (dalej: „rozporządzenie w sprawie osadów ściekowych”) do wykonywania badań laboratoryjnych osadów co najmniej raz na sześć miesięcy. W latach 2011-2012 Spółka wykonywała ww. badania z częstotliwością nie mniejszą niż określona w ww. przepisie.

Przeprowadzanie badań osadów w ww. okresie Spółka zlecała dwóm podmiotom: Uniwersytetowi Technologiczno-Przyrodniczemu im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy Wydział Rolnictwa i Biotechnologii Katedra Chemii Środowiska (dalej: „Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy”) – trzykrotnie oraz J.S. HAMILTON POLAND LTD Sp. z o.o. w Gdyni (jeden raz). Podmioty te zlecały przeprowadzanie badań laboratoryjnych podwykonawcom, posiadającym akredytacje Polskiego Centrum Akredytacji (odpowiednio: SGS EKO-PROJEKT Sp. z o.o. w Pszczynie¹² oraz Ośrodkowi Badań i Kontroli Środowiska Sp. z o.o. w Katowicach¹³). W trakcie ww. badań ustalono parametry osadów, wymienione w § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie osadów ściekowych, tj. odczyn pH oraz zawartość suchej masy, substancji organicznej, fosforu ogólnego, wapnia, magnezu, azotu amonowego i ogólnego, kadmu, miedzi, niklu, ołowiu, cynku, rtęci, chromu, obecność bakterii chorobotwórczych z rodzaju Salmonella, liczbę żywych jaj pasożytów jelitowych: Ascaris sp., Toxocara sp. i Trichuris sp. W dokumentacji z badań wskazano normy i procedury badawcze. W jednym przypadku (w badanym okresie) stwierdzono w badanej próbce osadu obecność bakterii z rodzaju Salmonella. Tej partii osadu nie poddano unieszkodliwieniu i nie zastosowano w rolnictwie – osad (18,65 Mg – 2,89 Mg s.m) przekazano w lutym 2013 r. do Zakładu Zagospodarowania Odpadów „Czysta Błękitna Kraina” Sp. z o.o. w Czarnówku (dalej: „ZZO w Czarnówku”). W dokumentacji z badań osadów nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości pasożytów oraz zawartości metali ciężkich.

(dowód: akta kontroli str. 37-42, 151-267)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W badanym okresie Spółka przekazywała odpady, zaklasyfikowane jako tłuszcze i oleje z separacji podmiotowi zewnętrznemu, który nie posiadał zezwolenia na zbieranie i transport tych odpadów, podczas gdy zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy o odpadach posiadacz odpadów mógł je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie gospodarowania odpadami, chyba że działalność taka nie wymaga uzyskania zezwolenia. W latach 2011-2012 Spółka przekazała ww. podmiotowi ogółem 2,4 Mg tego odpadu (kod 19 08 09).

Wprawdzie Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że podpisanie umowy z podmiotem odbierającym te odpady było dla Spółki jednoznaczne z jego oświadczeniem, że posiada on zezwolenia na wszystkie odpady wymienione w umowie, w tym tłuszcze i oleje z separacji, to jednak zawarta z ww. podmiotem umowa, ani też pozostała dokumentacja nie zawierała takiego oświadczenia.

(dowód: akta kontroli str. 79, 82, 95, 100, 109, 118, 368-369, 376-382, 402-408)

¹¹ Dz. U. Nr 137, poz. 924.

¹² Certyfikat akredytacji laboratorium badawczego nr AB 1232 wydany przez Polskie Centrum Akredytacji.

¹³ Certyfikat akredytacji laboratorium badawczego nr AB 213 wydany przez Polskie Centrum Akredytacji.

1. We wszystkich czterech badaniach osadów przeprowadzonych w kontrolowanym okresie nieprawidłowo pobierano próbki osadu ściekowego do badań laboratoryjnych. Próbkę pobierał pracownik Spółki z od trzech do czterech różnych miejsc z wierzchniej warstwy przyzmy osadu zmagazynowanego na jego składowisku, umieszczając osad w przekazywanych laboratorium dwóch szklanych pojemnikach o pojemności jednego litra każdy, podczas gdy – zgodnie z § 5 ust. 3 rozporządzenia w sprawie osadów ściekowych – próbkę przeznaczoną do badań należało uzyskać (przy objętości osadu do 50 m³)¹⁴ przez połączenie i dokładne zmieszanie nie mniej niż 10 próbek pobranych w tym samym czasie z różnych miejsc osadu ściekowego.

Pracownik Spółki, magazynier – brygadzysta oczyszczalni pobierający próbki wyjaśnił, że nie znał objętości przyzmy osadu, z której je pobierał, ich pobieranie zlecił mu ustnie Prezesi Zarządu Spółki (były i obecny) oraz że nie był przeszkolony w tym zakresie. Informacje o sposobie pobierania próbek uzyskał telefonicznie w 2009 r. od pracownika Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego, przeprowadzającego badania. Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że przedstawiciel ww. laboratorium, któremu zlecono wykonanie badań taki sposób pobierania próbek określił w rozmowie telefonicznej.

Kolejne badanie osadu ściekowego, w trakcie kontroli NIK, Spółka zleciła innemu laboratorium¹⁵, którego przedstawiciel dokonał poboru próbek do badań.

(dowód: akta kontroli str. 336-340, 402-410, 445-448, 463-464)

2. Spółka przyjęła (jak wynika z wyjaśnień Prezesa Zarządu Spółki – z powodu niedopatrzeń) od odbiorcy osadów (ZZO w Czarnówku) wystawioną wcześniej przez siebie kartę przekazania osadu, na której nie umieszczono daty jego przejścia przez ww. podmiot, wymaganej wzorem karty przekazania odpadu, określonym w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów.

W trakcie kontroli NIK Spółka zwróciła ww. kartę przejmującemu odpad, który uzupełnił ją o brakującą informację.

(dowód: akta kontroli str. 38-41, 402-408, 466)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości postępowanie Spółki w latach 2011-2012 z wytworzonymi na terenie oczyszczalni osadami ściekowymi.

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych

3.1. W latach 2011-2012 wszystkie osady ściekowe, powstałe w wyniku funkcjonowania oczyszczalni, poddano – zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o odpadach – odzyskowi na terenie województwa pomorskiego (poprzez rozprowadzanie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby).

(dowód: akta kontroli str. 342,449-462)

3.2. W latach 2011-2012 odwodnione osady ściekowe zastosowano na czterech różnych gruntach. W trzech spośród czterech przypadków, ich przekazanie dysponentom gruntów (klasy od IV do VI) do zastosowania w rolnictwie nastąpiło po przeprowadzeniu badań gruntów, na których miały być zastosowane.

Badaniami gruntów objęto działki: nr 61/1 o powierzchni 18,11 ha w Borczu, nr 487 o powierzchni 3,32 ha w Sławkach, nr 122 o powierzchni 3,85 ha w Potulach i nr 463 o powierzchni 35,25 ha w Sławkach.

¹⁴ Spółka nie podała objętości osadu ściekowego w czasie pobierania próbek do badań laboratoryjnych. Pojemność składowiska osadu w oczyszczalni wynosi 150 m³.

¹⁵ Laboratorium Analiz Fizykochemicznych „Labotest” w Toruniu.

Przeprowadzanie ww. badań Spółka zlecała Uniwersytetowi Technologiczno-Przyrodniczemu (trzykrotnie) oraz J.S. HAMILTON POLAND LTD Sp. z o.o. w Gdyni (jeden raz). Podmioty te zlecały przeprowadzanie badań laboratoryjnych podwykonawcom, posiadającym akredytacje Polskiego Centrum Akredytacji (odpowiednio: SGS EKO-PROJEKT Sp. z o.o. w Pszczynie oraz Ośrodkowi Badań i Kontroli Środowiska Sp. z o.o. w Katowicach).

Ww. badania obejmowały wszystkie parametry, wymienione w § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie osadów ściekowych, tj. odczyn pH, zawartość fosforu przyswajalnego i zawartość metali ciężkich. W dokumentacji z badań podawano symbole zastosowanych metod badania próbek (wskazując, że były one objęte akredytacją), wartości dopuszczalne ilości metali ciężkich i przyswajalnych związków fosforu oraz sposób poboru próbek.

Poboru prób do badań we wszystkich przypadkach dokonywał pracownik Spółki. Faktyczny sposób pobierania próbek odbiegał od wymaganej przepisami metody ich poboru oraz opisu, zawartego w dokumentacji z badań (w jednym opisie badania w ogóle nie podano metody poboru próbki gruntu).

(dowód: akta kontroli str. 151-159, 189-200, 211-221, 222-230, 256-267)

3.3. Informacje o dawkach, które można stosować na poszczególnych gruntach ujęte były w umowach, zawartych z dysponentami gruntów, którym przekazano osady wytworzone w oczyszczalni. Spółka nie przekazywała natomiast dysponentom gruntów, na których stosowano w latach 2011-2012 osady ściekowe wytworzone w oczyszczalni, wyników badań tych osadów.

(dowód: akta kontroli str. 56, 62, 72, 78, 402-408)

3.4. Nie stwierdzono naruszenia przez Spółkę w badanym okresie zakazów, dotyczących stosowania komunalnych osadów ściekowych, określonych w art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach.

Tylko w jednym przypadku (działka nr 61/1 w Borczu) zgodnie z § 4 ust. 4 rozporządzenia w sprawie osadów ściekowych osady te były mieszane z gruntem niezwłocznie po przetransportowaniu.

(dowód: akta kontroli str. 343-360, 411-412)

3.5. W latach 2011-2012 Spółka nie przekazywała osadów na składowisko odpadów. W jednym przypadku, po ujawnieniu w ww. okresie w badanej próbce obecności bakterii z rodzaju Salmonella, partię osadów przekazano na składowisko odpadów w 2013 r.¹⁶, razem z podstawową charakterystykę osadów.

(dowód: akta kontroli str. 37-42)

3.6. W latach 2011-2012 Spółka nie przekształcała termicznie osadów, nie przekazywała również osadów do spalania innym podmiotom.

(dowód: akta kontroli str. 409-410)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka nie zakwestionowała zapisów dokumentacji z trzech badań próbek gruntów, przekazanej Spółce przez Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy i dokonała zapłaty za ww. badania wykonawcy 5.741,46 zł (obejmującej również opłatę za wykonanie badań osadu, zleczanych jednocześnie) pomimo, że podano w niej nieprawidłowe informacje, dotyczące metody badań (w dokumentacji zapisano, że sposób poboru próbek odpowiadał wymogom rozporządzenia w

¹⁶ Do ZZO w Czarnówku.

sprawie osadów ściekowych, podczas gdy faktyczny sposób ich poboru, opisany wyżej, był niezgodny z ww. przepisami).

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że pracownik odpowiedzialny za gospodarkę odpadami i zlecenie badań nie poinformował go o nieprawidłowym zapisie w dokumentacji z badań. Odpowiedzialny za powyższe pracownik Spółki oświadczył m.in., że niedokładnie zapoznał się z otrzymaną dokumentacją.

(dowód: akta kontroli str.151-159, 189-200, 211-221, 336-337, 402-408, 442-444)

2. Spółka nie przekazała – niezgodnie z art. 43 ust. 4 ustawy o odpadach – żadnemu z dysponentów gruntów, którym w latach 2011-2012 przekazano do zastosowania osady wytworzone w oczyszczalni, wyników badań tych osadów.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że nie wiedział o obowiązku przekazywania odbiorcom osadów wyników ww. badań.

(dowód: akta kontroli str. 341, 402-408)

3. W badanym okresie w jednym przypadku dawka osadu możliwa do zastosowania na gruncie została przez Spółkę określona w umowie z dysponentem nieruchomości niezgodnie z wynikami badań laboratoryjnych osadu (w umowie zapisano, że ilość stosowanego osadu na 1 ha nie może przekraczać 75 t, podczas gdy według wyników badań laboratoryjnych zastosowana dawka osadu nie mogła być większa niż 51,1 t na 1 ha w ciągu trzech lat).

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że błędna informacja o możliwej dawce osadu wynikała z omyłki pracownika przygotowującego umowę z odbiorcą osadów.

(dowód: akta kontroli str. 72, 223, 402-408)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W badanym okresie pracownik Spółki nieprawidłowo pobierał próbki gruntu, na których stosowane miały być osady ściekowe, wytworzone w oczyszczalni. W każdym przypadku próbki pobierane były z dwóch miejsc na obszarze przeznaczonym do zastosowania osadów, wybranych w sposób przypadkowy (próbki umieszczano w dwóch szklanych pojemnikach, które następnie przesyłano do laboratoriów), podczas gdy zgodnie z § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie osadów ściekowych próbkę gruntu do badań metodami referencyjnymi uzyskuje się przez zmieszanie 25 próbek pobranych w punktach regularnie rozmieszczonych na powierzchni nieprzekraczającej 5 ha o jednorodnej budowie i jednakowym użytkowaniu.

Pracownik Spółki, któremu zlecono pobranie ww. próbek wyjaśnił, że zlecenie to otrzymał ustnie od Prezesów Spółki (byłego i obecnego) i nie był przeszkolony w tym zakresie. Informacje o sposobie pobierania próbek uzyskał w 2009 r. od pracownika Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w rozmowie telefonicznej. Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił natomiast, że przedstawiciel laboratorium, któremu zlecano wykonanie badań telefonicznie określił, w jaki sposób należy pobierać próbki gruntu.

W trakcie kontroli NIK, Spółka zleciła badanie gruntów przewidzianych do zastosowania na nich osadu ściekowego innemu laboratorium, którego przedstawiciel dokonał poboru próbek.

(dowód: akta kontroli str. 336-337, 402-408, 463, 465)

2. W jednym przypadku (w 2011 r.) Spółka przekazała odbiorcy osad do zastosowania na dwóch działkach (o numerach 487 i 463), podczas gdy w karcie ewidencji komunalnych osadów ściekowych oraz we wszystkich kartach przekazania odpadu temu odbiorcy, podano – jak wynika z wyjaśnień Prezesa Zarządu Spółki, na skutek pomyłki pracownika odpowiedzialnego za sporządzenie

ww. dokumentów – dane (miejsce przeznaczenia i zastosowania osadów oraz ich powierzchnię) dotyczące tylko jednej działki (nr 487).

W trakcie kontroli Spółka sporządziła ponownie ww. dokumenty (kartę ewidencji komunalnych osadów ściekowych i karty przekazania odpadu), uwzględniające stwierdzone nieprawidłowości, a także uwzględniła powyższe zmiany w korekcie zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości wytworzonych odpadów za 2011 r., przesłanej Marszałkowi Województwa Pomorskiego 20 maja 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 63-72, 139-144, 402-408, 456-462, 467-472)

3. Pomimo że na podstawie art. 43 ust. 1b ustawy o odpadach odpowiedzialność za prawidłowe zastosowanie osadów, w tym w rolnictwie, spoczywała na wytwórcy tych osadów (Spółce), w dwóch przypadkach (działki nr 487 i 463 w Sławkach) przekazany przez Spółkę osad do zastosowania nie został – niezgodnie z § 4 ust. 4 rozporządzenia w sprawie osadów ściekowych – po przetransportowaniu niezwłocznie zmieszany z gruntem.

W umowie z dysponentem ww. gruntów z dnia 10 czerwca 2011 r. nie przewidziano postanowienia, umożliwiającego sprawdzenie przez Spółkę wywiązania się odbiorcy osadu z nałożonego na niego ww. umową obowiązku bieżącego mieszania osadu z glebą – po jego dostarczeniu. Dostarczany od czerwca do września 2011 r. i od kwietnia do września 2012 r. do dysponenta ww. gruntów osad składowany był na płycie obornikowej, mieszany ze słomą i dopiero na przełomie sierpnia i września – odpowiednio – 2011 r. i 2012 r. przetransportowywany na pole i mieszany z gruntem.

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił m.in., że ww. odbiorca osadu (jak i inni odbiorcy) poinformowany był o warunkach jego zastosowania przez zapis w umowie o treści: „...po dostarczeniu będzie on na bieżąco mieszany z glebą w warstwie 0-20 cm”.

W trakcie kontroli Spółka zawarła umowę z innym odbiorcą osadu na jego dostawę w 2013 r., według nowo opracowanego wzoru umowy, której postanowienia umożliwią przeprowadzenie przez Spółkę kontroli w zakresie sposobu zagospodarowania dostarczonego odbiorcy osadu, wraz z zapisem o możliwości jej zerwania, w przypadku jego zagospodarowania w sposób niezgodny z określonym w umowie.

(dowód: akta kontroli str. 43-49, 63-67, 72, 360, 364-365, 367, 409-410, 473)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie sposób zagospodarowania przez Spółkę osadów ściekowych w latach 2011-2012.

Ocena częściowa

Opis stanu faktycznego

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

W latach 2011-2012 w Spółce przeprowadzono jedną kontrolę zewnętrzną w zakresie gospodarki osadami ściekowymi. Kontrolę (zakończoną protokołem z 24 marca 2011 r.) przeprowadzili pracownicy Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Gdańsku, nie stwierdzając nieprawidłowości. Badaniem objęto postępowanie Spółki w 2010 r. w zakresie gospodarowania odpadami, w tym: zgodność danych o ilości wytworzonych odpadów, zawartych w informacji do Starosty Kartuskiego ze stanem faktycznym, sposób wykorzystania wytworzonego ustabilizowanego osadu, miejsce jego czasowego składowania na terenie oczyszczalni, spełnienie wymogu przeprowadzania badania osadów i gruntów przed zastosowaniem oraz prowadzenie ilościowej i jakościowej ewidencji wytwarzanych odpadów.

(dowód: akta kontroli str. 384-391)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁷, wnosi o:

- 1) podjęcie działań w celu zapewnienia:
 - a) prowadzenie ewidencji, dotyczącej wytworzonego i przekazanego osadu ściekowego oraz sporządzanie zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych, uwzględniających faktycznie wytworzoną masę osadów,
 - b) przekazywania odpadów tylko podmiotom, które posiadają pozwolenie na ich zbieranie lub transport,
 - c) przekazywania dysponentom gruntów, na których stosowane mają być osady wytworzone w oczyszczalni, wyników badań tych osadów oraz prawidłowych informacji o ich dawkach,
- 2) sporządzenie i przekazanie Marszałkowi Województwa Pomorskiego zbiorczego zestawienia o komunalnych osadach ściekowych za 2010 r.,
- 3) zapewnienie weryfikacji dokumentacji, otrzymywanej w związku z badaniami próbek gruntu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 28 czerwca 2013 r.

Kontrolerzy
Andrzej Kaczyński
główny specjalista kontroli państwowej

Kamil Urzędowski
doradca ekonomiczny

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

DYREKTOR
Delegatury NIK w Gdańsku
dr inż. Alicja Joanna Szczepaniak
Podpis

¹⁷ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.